

Potpukovnik
„*Stevo*“ TANKOSIĆ

MOBILIZACIJSKO ZBORIŠTE I RAZMEŠTAJ RATNE JEDINICE NA NJEMU

Donošenju odluke o tome: gde, za koje vreme i kakvu ratnu jedinicu treba formirati (mobilisati) prethodi svestrana procena operativno-taktičkih potreba i mogućnosti popune date jedinice na datom prostoru.*

Da bismo u datom prostoru i u datom vremenu od ljudstva i materijalnih sredstava iz stalnog i rezervnog sastava formirali ratnu jedinicu,¹ potrebno je obaviti veći broj različitih i međusobno zavisnih aktivnosti. Najveći deo njih odvija se na mobilizacijskom zborištu. Od karakteristika tog zborišta i razmeštaja ratne jedinice na njemu u vrlo velikoj meri zavisi brzina i bezbednost izvršenja mobilizacije, te ćemo razmotriti ove probleme.

MOBILIZACIJSKO ZBORIŠTE RATNE JEDINICE

Mobilizacijsko zborište ratne jedinice je rejon (zemljišna prostorija) koji se nalazi u bližoj okolini mobilizacijskog mesta. U tom rejonu se, u toku izvršenja mobilizacije, prikuplja stalni i rezervni sastav, donosi naoružanje i oprema i formira ratna jedinica.

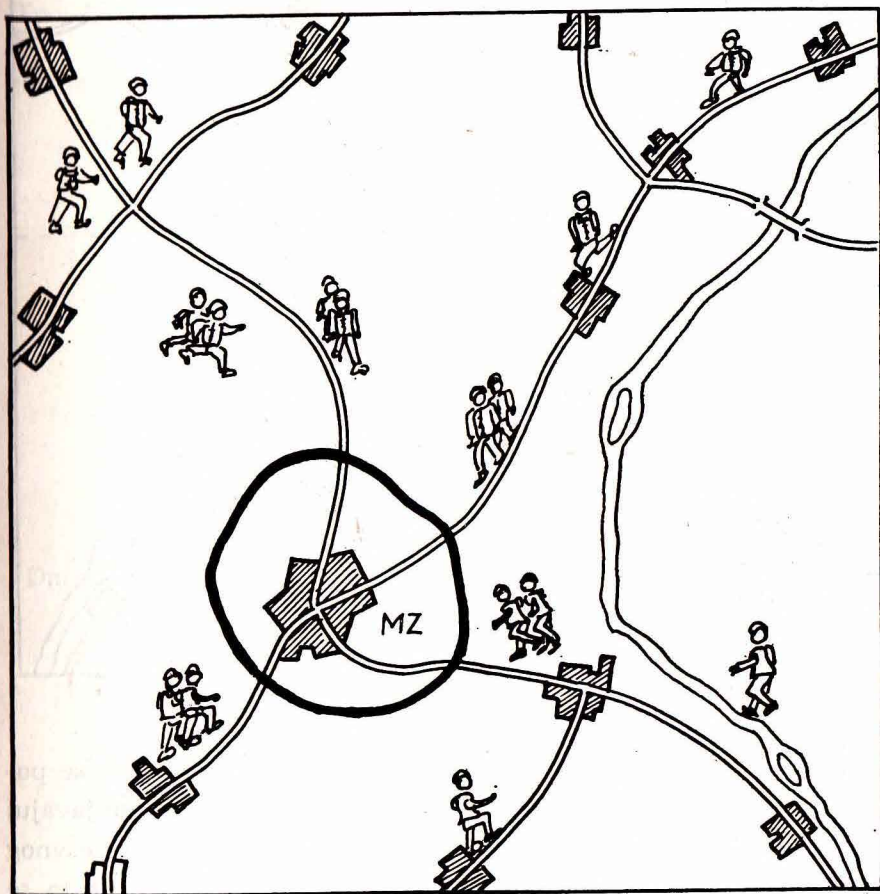
Da bi stalni i rezervni sastav mogao što lakše pronaći mobilizacijsko zborište svoje ratne jedinice, za svaku ratnu jedinicu određuje se njeno mobilizacijsko mesto. To je neko poznatije naseljeno mesto u čijoj blizini (okolini) se nalazi (određuje) mobilizacijsko zborište date ratne jedinice.

* Autor članka napisao je knjigu »*Vojna mobilizacija*«, koja u izdanju »*Vojnoizdavačkog zavoda*« izlazi iz štampe početkom jula ove godine.

¹ Pod terminom »ratna jedinica« podrazumevamo bilo koju organizacijsku jedinicu oružanih snaga za koju se radi poseban mobilizacijski plan. To može biti bilo koja viša komanda, vojna bolnica, remontni zavod, taktička jedinica, počev od jedinice ranga samostalne čete pa zaključno sa jedinicom ranga puka (brigade) i sl.

Veći broj ratnih jedinica može imati zajedničko mobilizacijsko mesto. Vrsta i broj tih jedinica je uslovljen operativno-taktičkim potrebama i zahtevima, a ograničen mogućnostima popune.

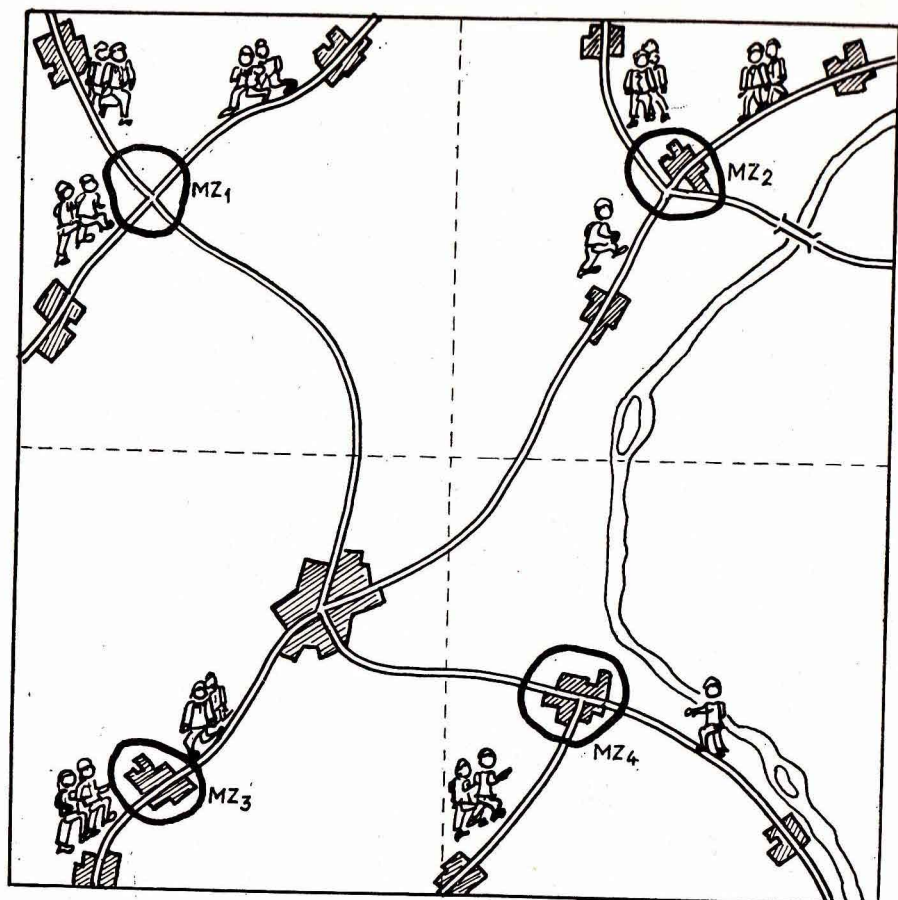
Jedna ratna jedinica, načelno, formira se na jednom mobilizacijskom zborištu (MZ — sl. 1).

Slika 1

Ratna jedinica koja se popunjava rezervnim sastavom iz većeg broja naselja lociranih na većem prostoru, može se formirati na više mobilizacijskih zborišta (sl. 2).

Rejonizacija popune (popuna niže organizacijske jedinice iz jednog, dva ili više međusobno najbližih naselja) i formiranje ratne jedinice po njenim nižim organizacijskim jedinicama, na više mobilizacijskih zborišta, omogućava veće približavanje tih zborišta naseljima iz kojih se vrši popuna jedinice rezervnim sastavom.

Slika 2

Približavanje mobilizacijskih zborništa naseljima iz kojih se popunjavaju (smanjivanje površine teritorije sa koje se popunjavaju) omogućava skraćivanje vremena potrebnog za dolazak rezervnog sastava iz tih naselja na mobilizacijsko zbornište (zborništa), a to se pozitivno reflektuje na mogućnosti skraćivanja vremena trajanja mobilizacije date ratne jedinice u celini.

Formiranje jedne ratne jedinice na više mobilizacijskih zborništa u izvesnoj meri usložava planiranje i otežava pripremu i izvršenje nekih aktivnosti, kao što su: regulisanje saobraćaja; borbena i sanitetsko obezbeđenje; dotur materijalnih sredstava iz skladišta, itd. Često, time mogu biti ograničene mogućnosti formiranja jedne ratne jedinice na više mobilizacijskih zborništa, a i mogućnosti korišćenja prednosti koje iz toga proizlaze.

Da bi ratna jedinica izvršila mobilizaciju u vremenu koje joj je određeno planom mobilizacijskog razvoja oružanih snaga, potrebno je uskladiti veličinu teritorije sa koje se popunjava ta jedinica rezervnim sastavom sa veličinom tog vremena. Pri tome biće nađeno približno optimalno rešenje ako je:

$$T_{po} + T_{dk} + T_{ok} + \frac{Q_p \times T_{p1}}{60} + T_{pr} + \frac{D_n(\max)}{V_{kr}} \leq T_m \times 0,67 \quad (1),$$

gde je:

T_{po} = vreme potrebno za prenošenje, prijem i potvrdu prijema naređenja (signala) za izvršenje mobilizacije u časovima;

T_{dk} = vreme potrebno za pozivanje i dolazak kurira na mesto čuvanja poziva u časovima;

T_{ok} = maksimalno potrebno vreme za odlazak kurira iz mesta čuvanja u mesto predaje poziva rezervnom sastavu u časovima;

Q_p = najveći broj poziva koje će uručivati rezervnom sastavu jedan kurir;

T_{p1} = prosečno potrebno vreme za uručivanje jednog poziva na datoj teritoriji u minutama;

60 = konstantan broj;

$D_n(\max)$ = rastojanje u kilometrima između centra MZ i najudaljenijeg naselja iz koga će se popunjavati ratna jedinica rezervnim sastavom;

T_m = vreme trajanja mobilizacije, predviđeno planom mobilizacijskog razvoja u časovima, i

0,67 = konstantan broj;

T_{pr} = vreme koje je potrebno rezervnom sastavu za neposrednu pripremu odlaska na mobilizacijsko zborište u časovima;

V_{kr} = brzina kretanja rezervnog sastava pri odlasku na mobilizacijsko zborište u km/č.

Najveće moguće rastojanje između centra mobilizacijskog zborišta i najudaljenijeg naselja iz koga se vrši popuna $D_n(\max)$, pri kome je moguće obezbediti izvršenje mobilizacije u vremenu predviđenom planom mobilizacijskog razvoja oružanih snaga, izračunavamo prema formuli:

$$D_n(\max) = T_m \times 0,67 - \left(T_{po} + T_{dk} + T_{ok} + \frac{Q_p \times T_{p1}}{60} + T_{pr} \right) \times V_{kr} \quad (2)$$

Svi simboli u ovoj formuli imaju značenje dato u zahtevu (1).

Prema toj formuli pronaći ćemo za dva različita vremena trajanja mobilizacije najveće moguće rastojanje između centra mobilizacijskog zborništa i najudaljenijeg naselja iz koga bi bilo moguće izvršiti popunu $Dn(max)$, tj. približnu veličinu teritorije koja bi bila u skladu sa datim vremenom trajanja mobilizacije.

Primer 1:

$T_m = 24$ č, $T_{ro} = 1$ č, $T_{dk} = 1$ č, $T_{ok} = 1$ č, $Q_p = 18$, $T_{p1} = 10'$, $T_{pr} = 2$ č, i $V_{kr} = 5$ km/č

$$Dn(max) = 24 \times 0,67 - \left(1 + 1 + 1 + \frac{18 \times 10}{60} + 2 \right) \times 5$$

$$Dn(max) = 40 \text{ km.}$$

Primer 2:

$T_m = 18$ č. Ostali elementi imaju brojne vrednosti date u primeru 1.

$$Dn(max) = 18 \times 0,67 - \left(1 + 1 + 1 + \frac{18 \times 10}{60} + 2 \right) \times 5$$

$$Dn(max) = 20 \text{ km.}$$

Poređenjem rezultata dobijenih u primeru 1 (40 km) i primeru 2 (20 km) vidimo da se paralelno sa smanjivanjem vremena trajanja mobilizacije smanjuje i poluprečnik teritorije sa koje može da se izvrši popuna ratne jedinice rezervnim sastavom, tj. smanjuje se veličina te teritorije.

Da bismo skratili vreme trajanja mobilizacije potrebno je do najveće moguće mere smanjiti površinu teritorije sa koje se jedinica popunjava rezervnim sastavom. Međutim, smanjivanjem površine teritorije smanjuju se mogućnosti izbora ljudstva, što se negativno reflektuje na kvalitet popune. Zbog toga, pri planiranju mobilizacijskog razvoja i popune, trebalo bi tražiti rešenja, koja će pomiriti te protivurečne zahteve u pogledu obezbeđenja kvaliteta popune i brzine izvršenja mobilizacije.

Brzina i bezbednost izvršenja mobilizacije svake ratne jedinice u velikoj meri zavisi i od lokacije njenog mobilizacijskog zborništa.

Lokacija mobilizacijskog zborišta u odnosu na karakteristike zemljišta i zadatak jedinice posle završenog formiranja

Karakteristike zemljišta (reljef, naseljenost, komunikativnost, pokrivenost, itd.) i zadatak ratne jedinice posle završenog formiranja predstavljaju značajne faktore koji u velikoj meri opredeljuju lokaciju mobilizacijskog zborišta svake ratne jedinice.

Da bi se posle završene mobilizacije omogućilo brzo dovođenje mobilisane jedinice u rejon predviđen vojnim ratnim planom i smanjili gubici u toku dovođenja, potrebno je uskladiti lokaciju mobilizacijskog zborišta sa lokacijom rejona borbene upotrebe ratne jedinice (RBU), što se postiže:

- određivanjem lokacije mobilizacijskog zborišta na pravcu borbene upotrebe ratne jedinice, i

- određivanjem lokacije mobilizacijskog zborišta u visini ili pozadi rejona (zone) borbene upotrebe ratne jedinice, ali što je moguće bliže tom rejonu.

Približavanjem lokacije mobilizacijskog zborišta rejonu (zoni) borbene upotrebe mobilisane jedinice skraćuje se vreme potrebno za dovođenje mobilisane jedinice u njen rejon borbene upotrebe. To vreme, pored vremena trajanja mobilizacije, predstavlja značajan faktor pri određivanju lokacije rejona borbene upotrebe. O tome će biti govora kasnije.

U odnosu na karakteristike zemljišta mobilizacijsko zborište treba locirati tako da je na njemu moguće uspešno izvršenje mobilizacije u svim vremenskim i borbenim uslovima. Da bi se to postiglo, potrebno je:

- da rejon mobilizacijskog zborišta nudi povoljne uslove za rastresiti i maskiran (prikriven) razmeštaj jedinice;

- da je rejon mobilizacijskog zborišta komunikativan i da su prilazni putevi i putevi na njemu dobro prohodni za sva vozila koja se nalaze u organizacijsko-formacijskom sastavu jedinice;

- da se mobilizacijsko zborište ne nalazi u rejonu koji je od izvora za popunu razdvojen većim prirodnim i veštačkim preprekama (sl. 3);

- da se u rejonu mobilizacijskog zborišta ili u njegovoj neposrednoj blizini ne nalazi neki značajniji objekat koji bi u toku izvođenja mobilizacije mogao biti rentabilan cilj dejstva raketnih i avio-snaga agresora;

- da se mobilizacijsko zborište ne nalazi u rejonu koji može biti izložen poplavi zbog rušenja pojedinih hidrotehničkih objekata (brana, nasipa, ustava i t.sl.) od strane neprijatelja.

Pored napred izloženih zahteva lokacija mobilizacijskog zborišta treba da ispuni i zahteve koji proizilaze iz potrebe usklađivanja te lokacije sa lokacijom izvora za popunu. To u velikoj meri usložava i otežava izbor mobilizacijskog zborišta.

Lokacija mobilizacijskog zborišta u odnosu na lokaciju izvora za popunu

Da bi se stvorili što povoljniji uslovi za brzo pristizanje ljudstva i materijalnih sredstava na mobilizacijsko zborište i da bi se što brže formirala ratna jedinica na tom zborištu, paralelno sa sužavanjem teritorije sa koje se popunjava jedinica rezervnim sastavom (sl. 1 i 2) potrebno je do najveće moguće mere uskladiti lokaciju mobilizacijskog zborišta sa lokacijom naselja iz kojih se popunjava jedinica rezervnim sastavom, a zatim lokaciju aktivnog jezgra i lokaciju skladišta ratne rezerve sa lokacijom tog zborišta. To se postiže:

- a) što većim približavanjem centra mobilizacijskog zborišta centru teritorije sa koje se popunjava jedinica rezervnim sastavom;
- b) određivanjem lokacije aktivnog jezgra što je moguće bliže mobilizacijskom zborištu;
- c) određivanjem lokacije skladišta RR u zahvatu komunikacije: kasarna aktivnog jezgra — mobilizacijsko zborište, ali što je moguće bliže tom zborištu.

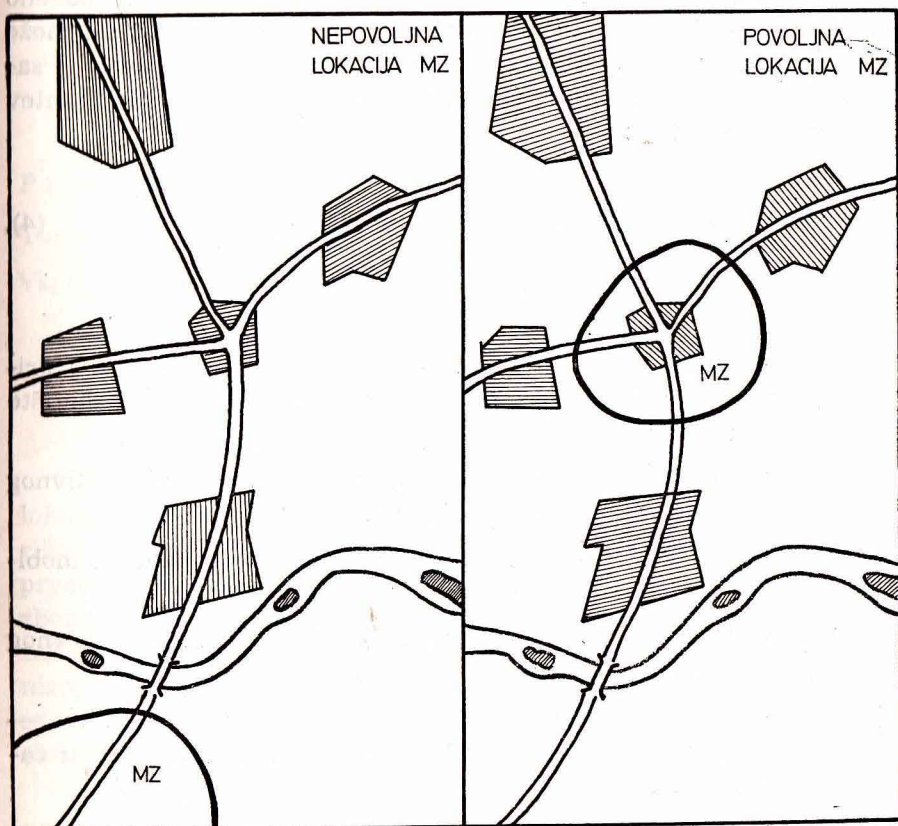
a) Usklađivanje lokacije mobilizacijskog zborišta sa lokacijom naselja iz kojih se popunjava jedinica rezervnim sastavom.

Pri određivanju lokacije mobilizacijskog zborišta nađeno je optimalno rešenje ako je centar (C) tog zborišta lociran na pola dužine puta između dva međusobno najudaljenija naselja (naselja A i B), koja se nalaze na teritoriji sa koje se vrši popuna, a da pri tome neko drugo naselje (naselje N), koje se nalazi na toj teritoriji, nije udaljeno od centra mobilizacijskog zborišta više od jedne polovine dužine puta između dva međusobno najudaljenija naselja (naselja A i B) ili preciznije ako je:

$$\widehat{AC} = \widehat{CB} \text{ i } \widehat{AC} \geq \widehat{CN} \quad (3)$$

Kada nije ispunjen zahtev (3), odnosno kada centar mobilizacijskog zborišta odstupa od tog zahteva, povećava se vreme potrebno za dolazak rezervnog sastava na to zborište (sl. 3). Povećanje tog vre-

mena zavisi od veličine odstupanja. To treba imati u vidu pri određivanju lokacije svakog mobilizacijskog zborništa i treba nastojati da se to odstupanje svede na što je moguće manju meru (sl. 4).

Slika 3

Slika 4

Napred su izloženi zahtevi koje bi trebalo realizovati pri usklađivanju lokacije mobilizacijskog zborništa sa lokacijom naselja iz kojih se popunjava ratna jedinica rezervnim sastavom. Praktične mogućnosti realizacije tih zahteva, pre svega, zavise od karakteristika zemljišta u rejonu centra teritorije sa koje se vrši popuna (reljef, komunikativnost, pokrivenost, itd.).

Na sl. 3 prikazana je nepovoljna, a na sl. 4 povoljna lokacija mobilizacijskog zborništa u odnosu na centar teritorije sa koje se popunjava jedinica rezervnim sastavom.

b) Usklađivanje lokacije aktivnog jezgra sa lokacijom mobilizacijskog zborništa

Ratna jedinica formira se sa aktivnim jezgrom ili bez njega.

Kada ratna jedinica ima aktivno jezgro posebnu pažnju treba posvetiti usklađivanju lokacije tog jezgra sa lokacijom mobilizacijskog zborišta ratne jedinice koju razvija to jezgro. Pri tome, nađeno je optimalno rešenje, ako je aktivno jezgro locirano tako da može stići na mobilizacijsko zborište i organizovati prihvrat rezervnog sastava na tom zborištu do početka njegovog pristizanja. Taj zahtev biće ispunjen ako je:

$$T_{uj} + \frac{D_j}{V_{kj}} + T_{op} \leq T_{ur} + T_{pr} + \frac{D_{r1}}{V_{kr}} \quad (4),$$

gde je:

T_{uj} = vreme potrebno za uzbunjivanje aktivnog jezgra i pripremu tog jezgra za odlazak na mobilizacijsko zborište u časovima;

D_j = dužina puta u kilometrima od mesta lokacije aktivnog jezgra do centra mobilizacijskog zborišta;

V_{kj} = brzina kretanja jezgra (dela jezgra) u odlasku na mobilizacijsko zborište u km/č;

T_{op} = vreme potrebno za organizaciju prihvatanja rezervnog sastava na mobilizacijskom zborištu u časovima;

T_{ur} = vreme potrebno za uzbunjivanje rezervnog sastava — objavljivanje mobilizacije na celokupnoj teritoriji u časovima;

T_{pr} = vreme koje je potrebno da bi se pripremio rezervni sastav za odlazak na mobilizacijsko zborište u časovima;

D_{r1} = udaljenje u kilometrima od centra mobilizacijskog zborišta do najbližeg naselja iz koga se popunjava ratna jedinica rezervnim sastavom;

V_{kr} = brzina kretanja rezervnog sastava od mesta stanovanja do mobilizacijskog zborišta u km/č.

Najveće moguće rastojanje između mesta lokacije aktivnog jezgra i mobilizacijskog zborišta (D_j), pri kome je moguće realizovati zahtev (4) izračunavamo prema formuli:

$$D_j = \left[\left(T_{ur} + T_{pr} + \frac{D_{r1}}{V_{kr}} \right) - (T_{uj} + T_{op}) \right] \times V_{kj} \quad (5)$$

Primer 3:

Tur = 1,5 č, Tpr = 1,5 č, Dr₁ = 6 km, Vkr = km/č, Tuj = 1,5 č, Top = 1,5 č,
Vkj = 20 km/č.

$$Dj = \left[\left(1,5 + 1,5 + \frac{6}{4} \right) - (1,5 + 1,5) \right] \times 20$$

$$Dj = 30 \text{ km}$$

Primer 4:

Tur = 2 č, Tpr = 2 č, Dr₁ = 4 km, Vkr = 4 km/č, Tuj = 1 č, Top = 1 č,
Vkj = 20 km/č.

$$Dj = \left[\left(2 + 2 + \frac{4}{4} \right) - (1 + 1) \right] \times 20$$

$$Dj = 60 \text{ km.}$$

Pri brojnim vrednostima elemenata, datih u primeru 3, mesto lokacije aktivnog jezgra može biti udaljeno od mobilizacijskog zborništa najviše 30, a u primeru 4, 60 kilometara. Međutim, ako bi u prvom slučaju mesto lokacije jezgra bilo udaljeno od mobilizacijskog zborništa više od 30, a u drugom od 60 kilometara, ne bi bio ispunjen zahtev (4), odnosno jezgro ne bi moglo blagovremeno stići da organizuje prihvrat rezervnog sastava na mobilizacijskom zborništu. To bi se negativno odrazilo na tok mobilizacije ratne jedinice koju razvija ovo jezgro.

Iz napred datih primera vidimo da najveće moguće rastojanje između mobilizacijskog zborništa i mesta lokacije aktivnog jezgra neposredno zavisi od vremena koje je potrebno za: uzbunjivanje, pripremu i dolazak rezervnog sastava iz najbližih naselja na mobilizacijsko zbornište svoje ratne jedinice. Kada se ovo vreme povećava, a paralelno s tim smanjuje vreme potrebno za uzbunjivanje i dolazak jezgra na mobilizacijsko zbornište, tada je u odgovarajućoj srazmeri moguće povećati rastojanje između tog zborništa i mesta lokacije aktivnog jezgra i obratno.

- c) Usklađivanje lokacije skladišta ratne rezerve sa lokacijom mobilizacijskog zborništa

Pri određivanju lokacije skladišta RR nađeno je optimalno rešenje, ako rastojanje između tog skladišta i mobilizacijskog zborništa može omogućiti da se izvrši dotur svih materijalnih sredstava na

mobilizacijsko zborište u vremenu koje neće biti veće od vremena koje je potrebno za odlazak celokupnog rezervnog sastava na to zborište. Taj zahtev biće ispunjen ako je:

$$T_d = Bkt_1 \times Tu_1 + \frac{D_s}{V_{kv}} + Ti_1 \leq T_{ur} + T_{pr} + \frac{D_{r_2}}{V_{kr}} \quad (6)$$

gde je:

T_d = vreme potrebno za uzbunjivanje i dolazak ljudstva i vozila u skladište RR u časovima;

Bkt_1 = najveći broj kamion-tereta koji će u datom skladištu biti tovaren na jednom mestu utovara (otvoru magacina — prozoru ili vratima);

Tu_1 = vreme potrebno za utovar jednog kamion-tereta u časovima;

D_s = rastojanje u kilometrima između skladišta RR i dalje periferije mobilizacijskog zborišta;

V_{kv} = brzina kretanja vozila od skladišta RR do mobilizacijskog zborišta u km/č;

D_{r_2} = udaljenje u kilometrima između centra mobilizacijskog zborišta i najudaljenijeg naselja koje se nalazi na teritoriji sa koje se popunjava jedinica rezervnim sastavom;

Ti_1 = vreme istovara jednog kamion-tereta u časovima.

Ostali simboli (T_{ur} , T_{pr} , V_{kr}) imaju značenje dato u zahtevu (4).

Najveće moguće rastojanje između skladišta RR i mobilizacijskog zborišta (D_s), pri kojem je moguće realizovati zahtev (6), izračunavamo prema formuli:

$$D_s = \left[\left(T_{ur} + T_{pr} + \frac{D_{r_2}}{V_{kr}} \right) - (T_d + Bkt_1 \times Tu_1 + Ti_1) \right] \times V_{kv} \quad (7)$$

Primer 5:

$T_{ur} = 2$ č, $T_{pr} = 2$ č, $D_{r_2} = 24$ km, $V_{kr} = 4$ km/č, $T_d = 3$ č, $Bkt_1 = 10$, $Tu_1 = 0,5$ č, $Ti_1 = 0,5$ č, i $V_{kv} = 15$ km/č.

$$D_s = \left[\left(2 + 2 + \frac{24}{4} \right) - (3 + 10 \times 0,5 + 0,5) \right] \times 15$$

$$D_s = 22,5 \text{ km}$$

Primer 6:

Tur = 2 č, Tpr = 2 č, Dr₂ = 30 km, Vkr = 4 km/č, Td = 3 č, Bkt₁ = 9,
Tu₁ = 0,5 č, Ti₁ = 0,5 č, Vkr = 15 km/č

$$Ds = \left[\left(2 + 2 + \frac{30}{4} \right) - (3 + 9 \times 0,5 + 0,5) \right] \times 5$$

$$Ds = 52,5 \text{ km.}$$

Pri brojnim vrednostima elemenata datih u primeru 5, ako za prevoženje možemo angažovati maksimalno potreban broj vozila i ljudi, skladište RR može biti udaljeno od mobilizacijskog zborništa oko 22, a u primeru 6 oko 52 kilometra. Takvo i manje rastojanje između skladišta RR i mobilizacijskog zborništa omogućuje realizaciju zahteva (6). Međutim, ako bi to rastojanje bilo veće od 22, odnosno 52 kilometra, pri brojnim vrednostima elemenata datih u primeru 5 i 6, ne bi bio ispunjen zahtev (6). U tom slučaju bi vreme potrebno za prevoženje materijalnih sredstava iz skladišta RR na mobilizacijsko zbornište bilo veće od vremena koje je potrebno za dolazak celokupnog rezervnog sastava na to zbornište. To bi uslovalo produženje vremena potrebnog za formiranje jedinice i neutralisalo prednosti dobijene sužavanjem teritorije sa koje se jedinice popunjavaju rezervnim sastavom.

Na osnovu izloženog možemo zaključiti da najveće moguće rastojanje između skladišta RR i mobilizacijskog zborništa, pored ostalog, zavisi od rastojanja između tog zborništa i najudaljenijeg naselja koje se nalazi na teritoriji sa koje se vrši popuna. Kada je to rastojanje veće, odnosno kada je veća dužina puta koji prelazi rezervni sastav, moguće je veće rastojanje između skladišta RR i mobilizacijskog zborništa i obratno.

Najveća dužina puta koju prelazi rezervni sastav od mesta stanovanja do mobilizacijskog zborništa svoje ratne jedinice u najvećoj meri zavisi od veličine teritorije sa koje se popunjava rezervnim sastavom i od usklađenosti centra mobilizacijskog zborništa sa centrom teritorije sa koje se popunjava.

Skraćivanje najveće dužine puta koji prelazi rezervni sastav u odlasku na mobilizacijsko zbornište može omogućiti skraćivanje vremena trajanja mobilizacije ratne jedinice, samo ako se paralelno s tim u odgovarajućoj srazmeri skraćuje i rastojanje između skladišta RR i mobilizacijskog zborništa.

Pri rešavanju pitanja lokacije aktivnog jezgra i skladišta RR maksimalno koristimo postojeće objekte (kasarne i skladišta) ako

rastojanje između mobilizacijskog zborišta i tih objekata može omogućiti realizaciju zahteva (4) i (6). U protivnom trebalo bi graditi nove objekte u odgovarajućim rejonima.

Da bi se izbegla veća ulaganja novčanih sredstava u izgradnju novih objekata, pri donošenju odluke u kom rejonu treba mobilisati neku ratnu jedinicu, najčešće se polazi od zahteva koji proizilaze iz vojnog ratnog plana, na jednoj i stanja i lokacije postojećih objekata, na drugoj strani. Na osnovu tih elemenata i karakteristika zemljišta precizira se šira i uža lokacija mobilizacijskog zborišta. Potom se određuje teritorija sa koje će se popunjavati jedinica rezervnim sastavom. U ovom slučaju, formula (5) i (7) može se koristiti za usklađivanje lokacije mobilizacijskog zborišta sa lokacijom aktivnog jezgra i lokacijom skladišta ratne rezerve.

Napred su data dva različita postupka koji se mogu koristiti pri određivanju lokacije mobilizacijskog zborišta. U odnosu na drugi, prvi postupak omogućava bolje usklađivanje lokacije mobilizacijskog zborišta sa lokacijom naselja iz kojih će se popuniti ratna jedinica rezervnim sastavom. Ranije je već bilo govora o tome da to predstavlja jedan od značajnih preduslova za skraćivanje vremena trajanja mobilizacije. U odnosu na prvi, drugi postupak omogućava bolje korišćenje postojećih objekata (kasarni i skladišta).

Lokacija mobilizacijskih zborišta i najistaknutijih rejonu borbene upotrebe mobilisanih jedinica u odnosu na teritoriju potencijalnog agresora

Realno je očekivati da će savremena mobilizacija biti prvi strateški cilj za koji će se boriti protivničke strane — agresor da je spreči, a branilac da je izvrši. Pri tome na različitim delovima teritorije agresor će imati i različite mogućnosti da utiče na tok i uspeh mobilizacije branioca.

Najnepovoljniji uslovi za izvršenje mobilizacije biće u prigraničnim zonama i na vazdušnodesantnim prostorijama, koje se mogu nalaziti na manjoj ili većoj dubini državne teritorije.² U tim rejonima i tim zonama, u slučaju iznenadne agresije, agresor može sprečiti braniocu izvršenje mobilizacije. Zbog toga u pomenutim zonama i

² Brzim prodorom oklopnih i mehanizovanih snaga agresor može sprečiti braniocu izvršenje mobilizacije i upotrebu mobilisanih jedinica u prigraničnim zonama, a upotrebom jačih vazdušnih desanata i u pojedinim rejonima na većoj dubini državne teritorije. Na ostalim delovima teritorije teškoće branioca zavisice od intenziteta dejstva avijacije, raketnih i diverzantskih snaga, kao i od dejstva propagadne i pete kolone.

rejonima, pod određenim uslovima, moguća je mobilizacija samo jedinica koje bi se aktivirale postepeno, pre početka agresije, prema meri zaoštavanja političkih odnosa. Međutim, dosta je mala verovatnoća da će to biti moguće postići.

Sve to ukazuje na potrebu da se što realnije za svaki operativno-taktički pravac odrede rejoni u kojima će u slučaju iznenadne agresije biti moguće pravovremeno izvršenje mobilizacije, a pored toga i rejoni koji se mogu pravovremeno posedati i braniti mobilisanim jedinicama.

Pri tome treba imati u vidu da postoji veći broj faktora koji uslovljavaju potrebe što većeg približavanja najisturenijih mobilizacijskih zborišta i rejona borbene upotrebe mobilisanih jedinica državnoj granici i teritoriji potencijalnog agresora.

Pored ostalog, veće približavanje istaknutih mobilizacijskih zborišta državnoj granici omogućava potpunije iskorišćavanje raspoloživog ljudskog i materijalnog potencijala i pozitivno se odražava na mobilizacijske mogućnosti zemlje. Smanjivanje rastojanja između teritorije potencijalnog agresora i najisturenijih položaja, koje treba da poseduju i brane mobilisane jedinice, omogućava bolje korišćenje prostora i vremena za lomljenje napadne moći agresora. To je posebno značajno za zemlje koje imaju dubinu državne teritorije i skromne mobilizacijske mogućnosti.

Međutim, danas kada se ne može isključiti mogućnost iznenađenja i kada savremena borbena tehnika omogućava vrlo visok tempo prodora snagama agresora, težnja za približavanje mobilizacijskih zborišta državnoj granici i za smanjivanje rastojanja između teritorije potencijalnog agresora i rejona koje treba da posedaju i brane mobilisane jedinice, mora biti svedena u realne okvire. Ti okviri su ograničeni: maksimalno mogućim prosečnim tempom prodora snaga agresora, na jednoj strani, vremenom trajanja mobilizacije, rastojanjem između mobilizacijskog zborišta i rejona borbene upotrebe mobilisane jedinice, brzinom kretanja jedinice, vremenom koje je potrebno jedinici za posedanje i najnužnije uređenje njenog rejona borbene upotrebe, na drugoj strani.

Najistaknutije mobilizacijsko zborište (zborišta) i najistaknutiji rejon borbene upotrebe mobilisane jedinice biće povoljno lociran u odnosu na teritoriju potencijalnog agresora, ako je vreme potrebno za izvršenje mobilizacije, dovođenje mobilisane jedinice sa mobilizacijskog zborišta i njen rejon borbene upotrebe, posedanje i uređenje tog rejona manje od vremena koje je potrebno snagama agresora za savlađivanje prostora od državne granice do prednjeg kraja najistaknutijeg rejona borbene upotrebe date jedinice.

Taj zahtev biće ispunjen ako je:

$$T_m + \frac{D_{mz}}{V_k} + T_{zj} + T_{pu} < \frac{D_n}{T_{en}} \quad (8),$$

gde je:

- T_m = vreme trajanja mobilizacije u časovima;
- D_{mz} = rastojanje u kilometrima između najistaknutijeg mobilizacijskog zborništa i rejonu borbene upotrebe;
- V_k = brzina kretanja mobilisane jedinice u km/č;
- T_{pu} = vreme potrebno za posedanje i najnužnije inženjersko uređenje rejonu borbene upotrebe u časovima;
- T_{zj} = vreme zadržavanja (prekida marša) mobilisane jedinice zbog dejstva snaga agresora u časovima;
- D_n = rastojanje u kilometrima između najistaknutijeg rejonu borbene upotrebe mobilisane jedinice i teritorije potencijalnog agresora;
- T_{en} = maksimalno mogući prosečni tempo prodora kopnenih snaga potencijalnog agresora u km/č.

Najmanje moguće rastojanje (D_n) između najistaknutijeg rejonu borbene upotrebe mobilisane jedinice i teritorije potencijalnog agresora, pri kome je u slučaju iznenadne agresije moguće realizovati zahtev (8), izračunavamo prema formuli:

$$D_n = \left(T_m + \frac{D_{mz}}{V_k} + T_{zj} + T_{pu} \right) \times T_{en} + 10 \quad (9).$$

Simboli u ovoj formuli imaju značenje dato u zahtevu (8). Broj 10 je konstantan broj (10 km) kojim se obezbeđuje minimalna zona sigurnosti.

Rezultat dobijen prema formuli (9) predstavlja i najmanje moguće rastojanje između najistaknutijeg mobilizacijskog zborništa i teritorije potencijalnog agresora na kome bi bilo moguće uspešno izvršenje mobilizacije u slučaju iznenadne agresije.

Primer 7:

$T_m = 14$, $D_{mz} = 20$ km, $V_k = 20$ km/č, $T_{zj} = 1$ č, $T_{pu} = 4$ č i $T_{en} = 3$ km/č

$$D_n = \left(14 + \frac{20}{20} + 1 + 4 \right) \times 3 + 10$$

$$D_n = 70 \text{ km.}$$

Primer 8:

$T_m = 34 \text{ č}$, $D_mz = 20 \text{ km}$, $V_k = 4 \text{ km/č}$, $T_{zj} = 1 \text{ č}$, $T_{pu} = 4 \text{ č}$ i $T_{en} = 4 \text{ km/č}$

$$D_n = \left(24 + \frac{20}{4} + 1 + 4 \right) \times 4 + 10$$

$$D_n = 146 \text{ km.}$$

Pri brojnim vrednostima elemenata datih u primeru 7 najmanje moguće rastojanje između najistaknutijeg rejonu borbene upotrebe mobilisane jedinice i teritorije potencijalnog agresora bilo bi oko 70 km, a u primeru 8 oko 150 km. Međutim, ako bi pri brojnim vrednostima tih elemenata smanjili to rastojanje ispod 70, odnosno 150 km, ratna jedinica ne bi mogla blagovremeno izvršiti mobilizaciju i posedanje rejonu koji joj je određen vojnim ratnim planom. To bi se negativno odrazilo, kako na uspeh mobilizacije, tako i na uspeh realizacije ratnog plana.

Poređenjem primera 7 i 8 brzo se uočava kako smanjivanje vremena trajanja mobilizacije, smanjivanje vremena za dovođenje mobilisane jedinice sa mobilizacijskog zborišta u njen rejon borbene upotrebe i smanjivanje vremena za posedanje i uređenje tog rejonu na jednoj i smanjivanje tempa prodora snaga agresora na drugoj strani, omogućava smanjivanje najmanjeg mogućeg rastojanja između teritorije potencijalnog agresora i najistaknutijih mobilizacijskih zborišta i rejonu koje u slučaju iznenadne agresije mogu posedati i braniti mobilisane jedinice i obratno.³

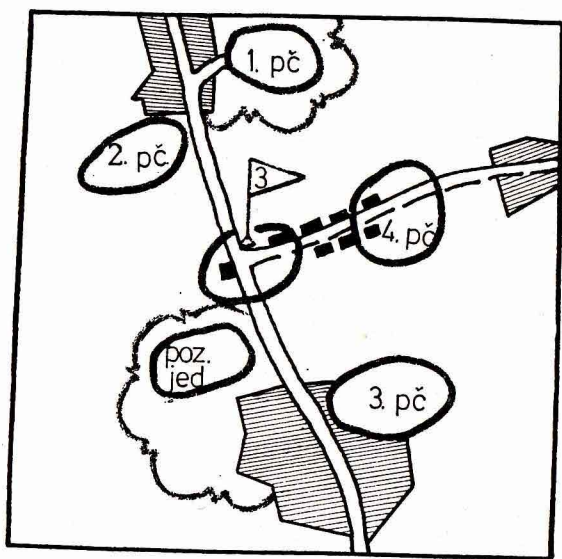
Iz izloženog proizilazi značaj i potreba skraćivanja vremena trajanja mobilizacije, posebno kod jedinica koje se mobilišu na istaknutim mobilizacijskim zborištimu i približavanje tih zborišta rejonima borbene upotrebe jedinica, kao i odvajanja što jačih snaga iz sastava mirnodopske armije za zaštitu mobilizacije i sprečavanje brzog prodora snaga agresora od državne granice do najisturenijih rejonu i položaja koje posedaju i brane mobilisane jedinice.

Pored pravilnog izbora lokacije mobilizacijskog zborišta (o čemu je bilo govora) za uspeh mobilizacije veliki značaj ima i pravilan razmeštaj ratne jedinice na tom zborištu. Ovde ćemo razmotriti taj problem.

³ Faktori od kojih zavisi mogući tempo prodora kopnenih snaga agresora izloženi su u mnogim raspravama iz oblasti operativne i opšte taktike. Zbog toga, ovde nema potrebe da se razmatra taj problem.

Pri izboru najistaknutijih položaja i rejonu koje će posedati i braniti mobilisane jedinice pored zahteva dobijenog prema formuli (7) treba ispuniti i zahteve koji su izloženi u odgovarajućim operativno-taktičkim pravilima. To su opštepoznati zahtevi i zbog toga ovde o njima neće biti govora.

Veličina mobilizacijskog zborišta, pored ostalog, zavisi od veličine i vrste jedinice koja treba da se formira na tom zborištu, a ona treba da omogući rastresit razmeštaj u okviru te jedinice. Pri razmatranju i rešavanju tog problema treba imati u vidu da se paralelno sa povećanjem stepena rastresitosti jedinice na njenom mobilizacijskom zborištu povećavaju i teškoće u pripremi i izvršenju nekih aktivnosti, kao što su: regulisanje i kontrola saobraćaja, prihvat i prijem rezervnog sastava i obezbeđivanje osnovnih jedinica (samostalnih vodova, četa, baterija i sl.), razmeštenih na većem prostoru. Prikupljeni razmeštaj olakšava pripremu i izvršenje tih aktivnosti, a pored toga povoljno se reflektuje i na brzinu izvršenja mobilizacije.

Slika 5

Načelna šema razmeštaja pešadijskog bataljona na mobilizacijskom zborištu data je na sl. 5.

Razmeštaj nižih organizacijskih i osnovnih jedinica na mobilizacijskom zborištu treba da omogući što povoljnije uslove za formiranje i upotrebu tih jedinica po završenom formiranju.

Da bi se to postiglo pri izboru rejona za razmeštaj (formiranje) svake osnovne jedinice koja se nalazi u sastavu ratne jedinice, treba polaziti od sledećih zahteva:

— da se taj rejon nalazi u zahvatu komunikacije koja je prohodna za motorna vozila u svim vremenskim uslovima i što je moguće bliže naselju iz koga se popunjava jedinica koja se formira u tom rejonu;

— da pre isteka vremena trajanja mobilizacije ili posle završene mobilizacije, jedinica razmeštena u tom rejonu može, za što kraće vreme, zauzeti predviđeno mesto u marševskom ili borbenom poretku više jedinice;

— da se taj rejon nalazi u blizini manjeg naselja ili objekata koji omogućavaju smeštaj i zaštitu ljudstva u nepovoljnim vremenskim uslovima;

— da taj rejon omogućava primenu i sprovođenje svih vrsta mera protivvazdušne zaštite;

— da je taj rejon odgovarajuće veličine i da je najmanje 300 m udaljen od susednih rejona;

— da se, po mogućnosti, u tom rejonu ili u njegovoj neposrednoj blizini nalazi neki poznat objekat koji bi omogućio da jedinica razmeštena u tom rejonu vrši prijem ljudstva bez posredstva sekcije za prihvatanje ljudstva, ali da taj objekat ne predstavlja rentabilan cilj raketnih i avio-udara agresora u toku izvođenja mobilizacije;

— da se, po mogućnosti, u tom rejonu ili u neposrednoj blizini tog rejona nalazi odgovarajući vodni objekat;

— da se taj rejon ne nalazi na podvodnom zemljištu.

Pored izloženih zahteva pri izboru rejona za razmeštaj komande potrebno je polaziti još i od sledećih zahteva:

— da se, po mogućnosti, rejon razmeštaja komande nalazi u centru mobilizacijskog zborišta;

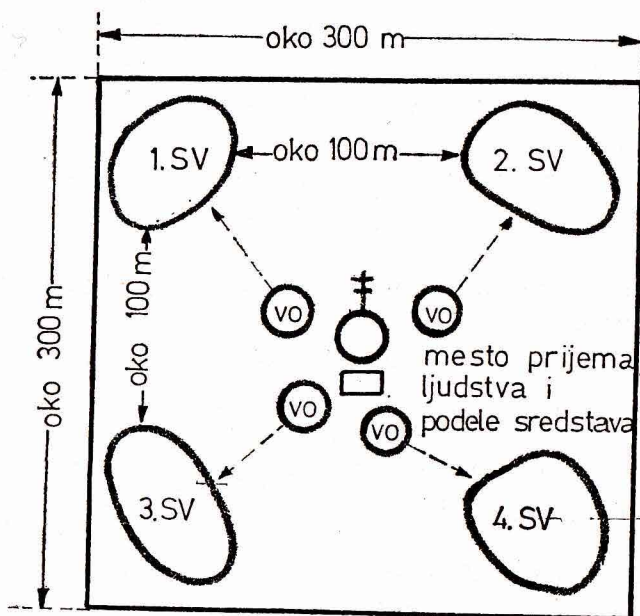
— da je rejon razmeštaja komande dobro povezan komunikacijama sa svim delovima mobilizacijskog zborišta i rejonima razmeštaja nižih organizacijskih jedinica;

— da preko rejona razmeštaja komande, ili u neposrednoj blizini tog rejona, prolaze stalne žične telefonsko-telegrafske linije koje se u toku izvođenja mobilizacije mogu koristiti za uspostavljanje i održavanje veze sa pretpostavljenom komandom i potčinjenim jedinicama.

Rejon formiranja svake osnovne jedinice treba da omogući rastresiti razmeštaj njenih nižih organizacijskih jedinica i povoljne uslove za njihovo formiranje.

Da bi se zadovoljile potrebe rastresitosti osnovne jedinice ranga čete u nuklearnim uslovima, veličina njenog rejona trebalo da bude

preko 10,000.000 km² (10 km²), jer nuklearni projektil od 5 kilotona može izbaciti iz stroja oko 45% ljudstva koje bi se u momentu eksplozije nalazilo na tom prostoru.

Slika 6

Razmeštaj čete na tako velikom prostoru (10 km²) znatno bi otežao i usporio proces njenog formiranja. Zbog toga nije moguće obezbediti stepen rastresitosti osnovne jedinice (čete, baterije i sl.) potreban za nuklearne uslove.

Rejon formiranja čete površine 80.000 do 100.000 m² omogućava dovoljno rastresit razmeštaj u klasičnim uslovima i nudi povoljne uslove za njeno formiranje. Razmeštaj čete na većem prostoru negativno bi se odrazio na proces njenog formiranja.

Rejon formiranja i načelan razmeštaj čete u tom rejonu prikazan je na sl. 6.

Iz izloženog videli smo da postoji veći broj različitih faktora koje treba uskladiti pri izboru mobilizacijskog zborišta i razmeštaju ratne jedinice na tom zborištu. Pored toga videli smo da od njihovog međusobnog odnosa u velikoj meri zavisi brzina i bezbednost izvršenja mobilizacije svake ratne jedinice. U ovom radu su izložene egzaktno metode koje omogućavaju iznalaženje približno optimalnih rešenja za usklađivanje tih faktora. Iz toga proizilazi potreba i značaj primene ovih metoda.